

E-dossier over vakantieopvang

WAT ERVAREN OUDERS,
WAT KAN BETER?

Gezinsbond
groeit met je mee

Vakantieopvang

Wat ervaren ouders en wat kan beter?

“In januari leggen we de eerste sportkampen vast, anders zijn ze volzet. Een heel geregeld. Afspraken voor vervoer met ouders van vriendjes die hetzelfde kamp volgen. Het aantal plaatsen is beperkt en het inschrijvingssysteem laat niet toe om meer dan één kind van eenzelfde gezin tegelijkertijd in te schrijven. Dus voor drie kinderen betekent dit twee of drie computers klaarzetten, proberen in het systeem te geraken en te reserveren. Da's stressen! ”

“Het is spijtig en frustrerend dat werkende mensen niet voldoende vakantie dagen hebben om de vakantie van hun kinderen te overbruggen. Misschien hebben sommige ouders de mogelijkheid om onbetaald verlof te nemen, maar het is wat het is: onbetaald. Voor de zomervakantie begint de puzzel in januari om tot slot in mei te dichten met helpende handen van derden. ”

Vakantieopvang regelen, een puzzelwerk

Betaalbare en kwaliteitsvolle vakantieopvang vinden, is geen makkelijke opgave voor gezinnen. Dat blijkt uit de vele contacten die de Gezinsbond heeft met zijn leden. Ook de media brengt het probleem 'vakantieopvang' steeds vaker in beeld. Kampen of stages die in een mum van tijd vol zitten, overbevraagde speelpleinwerking, prijzen die verhogen... sommige ouders (meestal moeders) ervaren vakantieopvang organiseren haast als even stresserend als de gezinsplanning tijdens het schooljaar.

De oorzaak van die stress moeten we niet ver gaan zoeken: werkende ouders hebben jaarlijks 20 à 30 dagen wette-

lijk verlof; schoolvakantie dagen bedragen een veelvoud daarvan. Ook ouders die een opleiding volgen, intensief naar werk zoeken, ziek of mantelzorger zijn, kunnen in de schoolvakanties niet iedere dag voor hun kinderen zorgen. Grootouders zijn alsmaar minder beschikbaar, zo leert ons het onderzoek naar opvanggebruik dat Kind en Gezin liet uitvoeren.¹

Om te weten welke behoeftes aan vakantieopvang gezinnen momenteel hebben en de knelpunten te achterhalen, bevroegen we eind januari-begin februari 2017 ouders met minstens één kind tussen 2,5 en 14 jaar oud over hoe zij de planning van de vakantieopvang ervaren. We verspreidden een onlinebevraging via onze ledenbrief, website en Facebook.

¹ Het gebruik van opvang voor kinderen jongeren dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2013.

Wie zijn de gezinnen uit onze bevraging?

We kregen 1.412 reacties, waarvan 1.383 bruikbare. De meerderheid van de bevroagde gezinnen (91 %) is lid van onze organisatie. Uit ondervinding weten we dat vooral vrouwen deelnemen aan zulke bevragingen. Dat is nu ook het geval: 93 % is vrouw.

90 % van de bevroagde gezinnen is ouder in een tweoudergezin, 9 % is alleenstaande ouder en 8 % heeft minstens één kind met een zorgbehoefte.

Tabel 1: gezinstype		
	N	%
Eenoudergezin	118	8,5
Tweoudergezin	1.246	90,0
Andere	20	1,5
Totaal	1.775	100

De meeste ouders hebben twee kinderen (56 %), 21 % heeft drie kinderen, 18 % één kind, 3 % vier of meer.

Tabel 2: aantal kinderen in het gezin		
Aantal kinderen	N	%
1	247	17,9
2	779	56,3
3	293	21,2
4	47	3,4
5	15	1,1
6	1	0,1
7	0	0,0
8	2	0,1
Totaal	1.384	100

In totaal hebben de bevroagde gezinnen 2.960 kinderen tussen 0 en 18 jaar. De meeste ouders hebben kinderen met leeftijden tussen drie en acht jaar.

Tabel 3: leeftijd van de kinderen		
Leeftijd	Aantal kinderen	%
0	120	4,1
1	155	5,2
2	221	7,5
3	324	10,9
4	302	10,2
5	283	9,6
6	269	9,1
7	247	8,3
8	225	7,6
9	196	6,6
10	160	5,4
11	129	4,4
12	97	3,3
13	70	2,4
14	56	1,9
15-18	106	3,6
Totaal	2.960	100

De ouders zijn relatief hoog geschoold: een derde van de bevroagde gezinnen heeft een master en 41 % een bachelor. 19 % heeft het secundair onderwijs beëindigd. 3 % kruiste de groep 'andere' diploma's aan. Het gaat over doctoraten, postuniversitaire opleidingen, banaba's (een bachelor na een bachelor opleiding) en manama's (een master na een masteropleiding).

Tabel 4: opleidingsniveau		
	N	%
Lager onderwijs	3	0,2
Lager secundair onderwijs	33	2,5
Hoger secundair onderwijs	255	19,3
Bachelor	543	41,1
Master	452	34,2
Andere	34	2,6
Totaal	1.320	100

Hebben gezinnen nood aan vakantieopvang?

Wij vroegen aan ouders welke vakantieopvang ze tijdens de voorbije vakantieperiodes (herfst- en kerstvakantie) gebruikten en van welke vakantieopvang ze verwachten gebruik te maken tijdens de komende vakanties (krokus-, paas- en zomervakantie). We beperkten deze vragen tot het huidige schooljaar om een realistisch beeld te krijgen van het gebruik van de vakantieopvang. Een algemene vraag zonder tijdsspecificatie zou een minder realistisch beeld geven. Ouders herinneren zich immers niet steeds hoe ze de schoolvakanties een jaar geleden ook al weer hebben over-

brugd. Gezins- of werksituaties kunnen soms heel drastisch veranderen op korte tijd, waardoor het ook niet zinvol is te vragen naar de verre toekomst.

Onder vakantieopvang verstaan we: alle vormen van opvang die niet door een inwonend gezinslid of inwonende oppas gebeuren: kampen, grootouders, speelplein...

Tabel 5: ouders die vakantieopvang gebruik(t)en ²		
	N	%
Ja	1.262	91,7
Neen	114	8,3
Totaal	1.376	100

² Deze tabel bevat enkel cijfers van de gebruikers die zichzelf als dusdanig betitelden.

92 % van de bevroegde gezinnen antwoordt dat zij minstens één keer tijdens het schooljaar 2016-2017 gebruikmaakten of verwachten gebruik te maken van vakantieopvang. Uit de antwoorden van de niet-gebruikers kunnen we bovendien afleiden dat een deel van hen in werkelijkheid

wel gebruikmaakt van vakantieopvang volgens onze definitie, maar dit niet zo geïnterpreteerd had. Het gaat over een 30-tal ouders die de grootouders inschakelt voor opvang. Dit zorgt ervoor dat de groep gebruikers nog groter is, met name 94 %.

“Als je met shiften staat, voldoen de kampen en speelpleinen vaak niet. Dan moeten we nog steeds terugvallen op de grootouders.”

Tabel 6: ouders die geen nood hebben aan vakantieopvang

Vakantieperiode	Nood aan opvang	Geen nood aan opvang
Herfstvakantie	57 %	43 %
Kerstvakantie	56 %	44 %
Krokusvakantie	70 %	30 %
Paasvakantie	85 %	15 %
Zomervakantie	98 %	2 %

De nood aan vakantieopvang is vooral groot in de zomervakantie: bijna alle gezinnen hebben dan opvang nodig. Niet verwonderlijk, ouders moeten dan twee maanden schoolvakantie overbruggen. In het secundair onderwijs komen daar nog een paar dagen bij omdat leerlingen tussen de examens en het rapport vaak niet naar school moeten. Ook tijdens de krokus- en paasvakantie gebruiken veel ouders opvang. Daarover zijn we niet verbaasd. In de krokusvakantie is er geen wettelijke verlofdag. De paasvakantie duurt twee weken, dat vergroot de kans dat ouders opvang nodig hebben om deze periode te overbruggen.

In de herfstvakantie maakten ouders minder gebruik van opvang. Misschien omdat ze zelf verlof hebben of nog verlof over hebben.

Tijdens de kerstvakantie hebben de bevroegde gezinnen het minst gebruikgemaakt van opvang. Sommige bedrijven sluiten tussen Kerstmis en Nieuwjaar. Daarnaast weten we ook uit de individuele antwoorden dat er ouders zijn die noodgedwongen verlof moeten nemen omdat het niet makkelijk is om opvang te vinden in deze periode.

“Tijdens de kerstvakantie moet ik vaak toch enkele dagen werken en is er geen georganiseerde opvang te vinden (kampen, buitenschoolse opvang...). Alsof er geen sectoren zijn waarin gewerkt wordt tussen Kerstmis en Nieuwjaar!”

Toch stellen we ons de vraag of ten dele een ander fenomeen de grote verschillen in gebruik volgens vakantieperiode kan verklaren. De herfst- en kerstvakantie waren al voorbij op het moment dat onze bevraging liep, terwijl de krokus-, paas- en zomervakantie nog moesten beginnen. We stellen een groot verschil vast tussen het effectieve gebruik van vakantieopvang in de periode vóór de bevraging en het verwachte gebruik dat nog in de toekomst ligt. Zou het kunnen dat ouders op het moment dat ze de bevraging invulden nog onvoldoende zicht hadden op mogelijk alternatieve oplossingen en ‘voor zekerheid’ kozen bij hun antwoorden?

Conclusie

Vakantieopvang is belangrijk voor gezinnen in hun combinatie werk-gezin: bijna alle ouders maken er gebruik van, zeker in de zomervakantie. Het is dus nodig dat de overheid investeert in meer en betere vakantieopvang. Een groot deel van de gezinnen in Vlaanderen en Brussel zullen er baat bij hebben.

Welke vakantieopvang gebruiken gezinnen?

De bevroegde gezinnen konden meer dan één antwoord geven.

Tabel 7: gebruikte vakantieopvang per soort		
	N	%
Grootouder(s)	1.032	83,3
Andere familie dan grootouders	328	26,5
Vrienden, kennissen, buren	251	20,3
Opvang georganiseerd door mijn werkgever	54	4,4
Groepsopvang onder toezicht van Kind en Gezin	243	19,6
Speelpleinwerking	540	43,6
Onthaalouder	121	9,8
Vakantiekamp zonder overnachting	844	68,1
Vakantiekamp met overnachting (bv. jeugdbeweging, mutualiteit, taalkamp)	379	30,6
Babysit of betaalde thuisoppas	145	11,7
Andere	175	14,1
Totaal	1.236	100

Conclusie

Opvang door grootouders steekt ver boven alle andere gebruikte vakantieopvang uit. Ander onderzoek van de Gezinsbond³ en van de Vlaamse overheid⁴ bevestigen de grote rol van grootouders in de opvang van hun schoolgaande kleinkinderen. De meest recente onderzoeksgegevens naar buitenschoolse opvang in opdracht van de Vlaamse overheid geven bijvoorbeeld aan dat 7 op de 10 van de kinderen minstens één keer bij de grootouders terecht kan

tijdens de paas- of zomervakantie.

Grootouders zijn dus voor veel gezinnen op dit moment een onmisbare schakel in de vakantieopvang.

Uit eigen onderzoek weten we dat grootouders die rol heel graag vervullen.³ In een tijd van langere en intensievere loopbanen is vakantieopvang van kleinkinderen door grootouders echter minder vanzelfsprekend.

³ E-dossiers: de Grote Grootouderbevraging en Grootouders uit de duizend, Gezinsbond, mei 2016.

⁴ Buitenschoolse kinderopvang en vrijetijdsbesteding in Vlaanderen: gebruik en deelname, evaluatie, behoeften en attitudes, UHasselt, 2013.

Uit de systematische onderzoeken van de Vlaamse overheid naar de opvang van baby's en peuters blijkt al dat almaar minder ouders een beroep kunnen doen op hun ouders voor de opvang van hun baby en peuter omdat de grootouders zelf steeds vaker aan de slag zijn.⁶ Hoe en of deze evolutie zich ook doorzet voor grootouders van schoolgaande kinderen (die grootouders zijn meestal een paar jaar ouder, dus misschien al met pensioen), is een interessant vraagstuk.

In onze eigen bevraging⁷ uit 2016 gaven een aantal grootouders zelf aan hierover bezorgd te zijn, of minder opvang te kunnen voorzien dan zij zouden willen omwille van hun werksituatie. Hoe kunnen we als samenleving die rol voor grootouders behouden in combinatie met een langere loopbaan? Of gaan we deze vorm van informele opvang vervangen door formele opvang en zetten we daar alles op in? Een antwoord op deze vragen vanuit de overheid dringt zich op.

“Mijn oudste zoontje is nog maar drie jaar en ging nog maar een half jaartje naar school vóór de zomervakantie van 2016. Ik vond hem nog te klein om naar ‘externe’ te sturen. Daarom is hij tot nu ook altijd bij zijn grootouders geweest. Maar ik ben me ervan bewust dat veel mensen die mogelijkheid niet hebben omdat grootouders ook nog voltijds aan het werk zijn, misschien gezondheidsproblemen hebben of ook nog andere kleinkinderen opvangen.”

Wie regelt de vakantieopvang?

Bij twee op de drie van de bevraagde gezinnen neemt één ouder de planning van de vakantieopvang van de kinderen op zich. Bij de kleine groep papa's antwoordt de meerderheid dat hun partner de vakantieopvang regelt. Het zijn dus voor het overgrote deel de mama's die de vakantieopvang in hun eentje regelen. In iets minder dan één op de drie doen de partners het samen. De categorieën 'partner alleen, ex-partner, ex-partner en ikzelf en iemand anders...' kruisten de bevraagde gezinnen bijna niet aan.

⁶ Het gebruik van opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2013.

⁷ E-dossier De Grote Grootouderbevraging, Gezinsbond, mei 2016.

Veroorzaakt vakantieopvang regelen stress?

Tabel 8: stressniveau		
	N	%
Ontspannen	61	5,0
Neutraal	313	25,5
Stresserend	686	56,0
Heel stresserend	166	13,5
Totaal	1.226	100

56 % van de bevroagde gezinnen ervaart de vakantieplanning als stresserend en 14 % als heel stresserend.

Wanneer begint de zoektocht naar vakantieopvang?

Tabel 9: startmoment zoektocht vakantieopvang		
	N	%
Een paar dagen vooraf	18	1,5
Een paar weken vooraf	229	18,6
Een paar maanden vooraf	625	50,7
Langer dan een half jaar vooraf	360	29,2
Totaal	1.232	100

30 % van de bevroagde gezinnen start zeer vroeg met de planning van de vakantieopvang, namelijk langer dan een half jaar van tevoren. Ongeveer de helft doet dit een paar

maanden vooraf. De groep die een paar weken vooraf begint, is het derde grootste (20 %). Een klein groepje van een 100-tal ouders (1 %) begint slechts een paar dagen vooraf.

Conclusie

Meestal regelen de moeders de vakantieopvang. Het is een 'onzichtbaar' werk in het huishouden dat serieus wat tijd in beslag kan nemen en stress kan veroorzaken. 7 op de 10 van de bevroagde ouders ervaart dit geregeld als stresserend tot erg stresserend. 1 op de 3 ouders begint langer dan een half jaar tevoren aan de zoektocht naar opvang, de helft een paar maanden van tevoren. Dat is erg lang en zorgt voor problemen voor de groep ouders die hun gezins- of werksituatie niet zo lang van tevoren kennen en dus niet zo lang op voorhand weten wanneer ze opvang nodig hebben. Voor hen blijft er dan minder aanbod over.

“Vakantie blijft voor ons als ouders (niet voor de kinderen) meer stressy dan de schoolweken. Elke week is het zoeken waar ze precies naartoe gaan, route uitstippelen, juiste ingang vinden, elke avond bad en warm eten, terwijl de kinderen anders op school eten.”

“Je moet te lang op voorhand beslissen om plaats te hebben op een vakantiecamp. Vaak is je eigen verlof door de werkgever nog niet goedgekeurd en kan je dus plots een plan B nodig hebben.”

Wie gebruikt geen vakantieopvang en waarom niet?

Slechts 6 % van de bevroagde gezinnen maakt geen gebruik van vakantieopvang of zal er geen gebruik van maken. Een erg kleine minderheid dus.

Twee derde van de bevroagde ouders die geen opvang gebruikt, heeft geen opvang nodig.

Eén derde van de ouders geeft aan dat het aanbod van vakantieopvang niet aan hun verwachtingen en noden beantwoordt en dat ze daarom andere oplossingen zoeken.

“ Voor kinderen tot 12 jaar zijn er in onze gemeente voldoende opvangmogelijkheden. Vanaf het eerste middelbaar niet meer, terwijl je een twaalfjarige toch nog niet dagen aan een stuk alleen kan laten. ”

Bij ouders die geen vakantieopvang nodig hebben, geeft één op de drie aan dat hun partner in het onderwijs werkt. Opsparen van verlof of overuren, kinderen die alleen thuis blijven, ouders die geen job hebben, thuis werken of in

ploegen, ook deze antwoorden werden aangevinkt. Ook het opnemen van ouderschapsverlof, loopbaanonderbreking of tijdskrediet worden vermeld.

“ Ik ben blij dat ik gebruik kan maken van ouderschapsverlof waardoor het overbruggen van vakanties haalbaar is. ”

Als de bevroagde gezinnen antwoordden dat de opvang niet aan hun verwachtingen en noden voldoet, vroegen we waarom dat het zo is. Ze wijzen vooral op de betaalbaarheid, het tekort aan begeleiders in verhouding tot het aantal kinderen, het plaatsgebrek, te beperkte openingsuren en het feit dat de opvang niet toegankelijk is voor kinderen met een zorgbehoefte.

Wat doen deze gezinnen dan wel tijdens de vakanties? Ze combineren verschillende oplossingen waarbij ‘verlof of overuren opsparen, loopbaanonderbreking, tijdskrediet of ouderschapsverlof opnemen, onbetaald verlof nemen’ het meest worden vernoemd.

Zijn gezinnen tevreden over hun eigen oplossing?

Dit is een vraag die alle bevraagde gezinnen kregen, of ze nu gebruikmaakten van vakantieopvang of niet.

Tabel 10: tevredenheid over regeling vakantieperiodes		
	N	%
Tevreden, er is geen enkel verbeterpunt	304	22,7
Matig tevreden, ik zie een paar knelpunten	944	70,6
Helemaal niet tevreden, ik heb veel problemen	89	6,7
Totaal	1.337	100

23 % is tevreden en ziet geen enkel verbeterpunt. 71 % is matig tevreden en heeft een paar knelpunten. 7 % is helemaal niet tevreden en ervaart veel knelpunten.

Conclusie: vier op de vijf van alle gezinnen ervaart minstens een paar knelpunten in het overbruggen van de schoolvakanties.

“ Af en toe een kampje of enkele dagen speelplein vinden mijn kinderen niet erg, maar niet elke of de hele vakantie. Ik koos bewust om minder te gaan werken en een job te doen die toelaat meer thuis te zijn in de vakanties. Dit voelde eerder aan als een verplichting dan als een keuze. De wijze waarop werk (fulltime 38 uren en 20 wettelijke vakantiedagen per jaar) en onderwijs (korte lesdagen, vrije woensdagnamiddag, 15 weken vakantie, pedagogische studiedagen...) georganiseerd zijn, liggen mijlenver uit elkaar. ”

De bevraagde gezinnen gaven op een schaal van 1 tot 5 aan hoeveel belang ze hechten aan een zevental verbeterpunten. De top vijf in volgorde van belangrijkheid:

1. meer zekerheid dat ik een plaats heb
2. ruimere openingsuren
3. betaalbaarheid
4. meer flexibiliteit op maat van mijn opvangvraag
5. kwaliteitsvoller aanbod

Tabel 11: belang van een aantal verbeterpunten

	1	2	3	4	5	Niet van toepassing	Totaal
Kwaliteitsvoller aanbod	1,9 % 19	6,8 % 69	20,3 % 206	34,5 % 350	30,6 % 310	5,9 % 60	1.014
Meer duidelijkheid en info over het aanbod	2,8 % 28	8,3 % 84	23,5 % 237	35,0 % 353	25,5 % 257	5,0 % 50	1.009
Zekerheid dat ik een plaatsje zal hebben	2,0 % 20	1,9 % 19	8,3 % 84	23,0 % 234	61,7 % 627	3,2 % 32	1.016
Goedkopere opvang	4,4 % 45	9,2 % 93	21,8 % 221	24,8 % 251	37,2 % 377	2,6 % 26	1.013
Meer aangepaste opvang voor kinderen met specifieke zorg	6,2 % 62	3,6 % 36	11,5 % 116	7,7 % 77	11,4 % 115	59,6 % 600	1.006
Ruimere openingsuren	5,1 % 52	8,5 % 86	15,6 % 158	21,6 % 219	38,7 % 392	10,6 % 107	1.014
Meer flexibiliteit op maat van mijn opvangvraag	4,6 % 46	7,1 % 72	21,1 % 213	23,5 % 237	33,2 % 335	10,5 % 106	1.009

“Er is een tekort aan opvang voor kinderen die net naar school gaan en dan geen voorrang meer hebben om in de vorige opvang (crèche, onthaalmoeder) terecht te kunnen. Ze zijn te jong om naar een kamp of speelpleinwerking te sturen.”

“Wij proberen ons kind met Downsyndroom op dezelfde manier op dezelfde plaatsen te laten opvangen als onze andere kinderen, maar dat wordt elk jaar moeilijker (geen ervaring met zorg, te weinig medewerkers om te begeleiden...).”

Willen ouders zelf meer voor hun kinderen zorgen?

Meer dan vier op de vijf van de ouders (85 %) gaf aan dat ze hun kinderen liever zelf meer zouden willen opvangen in

de schoolvakanties. Het is een thema dat heel erg leeft: 311 gezinnen gaven meer toelichting bij hun antwoord.

“Mijn kinderen zouden in de vakantie eigenlijk het liefst thuis zijn, maar dat gaat niet.”

“Ik zou omwille van de problematiek van de schoolvakanties thuiswerkende ouder willen zijn, maar wij kunnen ons dat financieel niet permitteren.”

Wat willen ouders nog kwijt over hun zoektocht?

504 van de bevroegde gezinnen vulden deze vraag in. We maakten een selectie van de opmerkingen en knelpunten die het vaakst terugkwamen of ook elders in de bevraging aan bod kwamen bij ‘opmerkingen’.

Beschikbaarheid en betaalbaarheid

“Er is te weinig ‘dagopvang’ tijdens de vakantieperiodes. Ik werk bijvoorbeeld niet op woensdag, maar ik moet toch vijf dagen kamp betalen. Bovendien zijn de kampen meestal er duur.”

“Voor kleuters is er enkel aanbod voor een halve dag. Daar kan ik als werkende ouder niet terecht.”

“Ik vind geen opvang voor mijn kind van 13-14 jaar”

“Ik heb verschillende kinderen en in mijn buurt is er niet voor iedere leeftijd een geschikt aanbod in dezelfde periode.”

“Vakantieopvang is erg duur voor een groot gezin.”

“Mijn opvang is te duur: ik betaal op een jaar 1.300 euro voor vakantieopvang voor mijn twee kinderen.”

“Ik moet alle vakantieopvang op voorhand in één keer betalen, dat is veel te duur.”

“De kwalitatieve opvang is vaak erg duur, de andere alternatieven zijn minder goed, maar goedkoper. Dat is onrechtvaardig.”

Toegankelijkheid en kwaliteit

“Het is moeilijk een overzicht te krijgen van het opvangaanbod.”

“De uren van de opvang zijn niet afgestemd op werkende ouder (te kort).”

“Het aanbod wordt veel te vroeg vrijgegeven voor mijn werksituatie”

“Ik kan niet kosteloos annuleren en dat is heel moeilijk omdat ik al heel vroeg moet reserveren, lang voor ik mijn vakantie op het werk kan vastleggen.”

“Ik heb het moeilijk om opvang te vinden voor mijn kindje met een bijzondere zorgbehoefte.”

“Ik werk deeltijds, maar ik moet tijdens de vakantie een volle week opvang reserveren;”

“Ik zou willen dat de opvang tijdens de vakantie ook op school wordt georganiseerd. De vertrouwde plek zorgt ervoor dat mijn kind dit meer ziet zitten dan een onbekende plaats.”

“Ik heb geen vertrouwen in opvang waar er enkel -18-jarigen aanwezig zijn.”

“De opvang heeft te veel verschillende begeleiders, waardoor mijn jonge kinderen er zich niet goed voelen.”

“De groepen in de opvang waar ik terecht kan, zijn écht te groot voor jonge kinderen.”

Organisatie van het schooljaar

“De schoolvakanties moeten minder lang zijn.”

“Ons schoolsysteem is niet afgestemd op werkende ouders.”

“Wij moeten als partners onze vakanties apart opnemen om de schoolvakanties te overbruggen met onze verlofdagen. We kunnen dus niet als gezin op verlof.”

Welke conclusies kunnen we uit onze bevraging trekken?

De Gezinsbond stelt vast dat vakantieopvang bij de meeste gezinnen met kinderen tussen 2,5 en 14 jaar meermaals per jaar op de gezinsplanning staat. Het is een agendapunt dat vaak de nodige creativiteit van ouders vraagt en voor stress kan zorgen.

Meer dan 9 op de 10 van de gezinnen maakt gebruik van vakantieopvang. In de meeste gezinnen regelt de moeder de opvang. 7 op de 10 van de ouders die de opvang regelt, ervaart dit als stresserend tot zeer stresserend.

Grootouders zijn een enorm belangrijke schakel in de opvang tijdens de schoolvakanties. In meer dan vier op de vijf van de gezinnen zorgen zij voor een deel van de vakantieopvang, en daarmee steken ze met kop en schouders uit boven alle ‘aanbieders’ van vakantieopvang uit. Kampen zonder overnachting en speelpleinwerking vervulden de top drie.

De nood aan vakantieopvang is vooral groot in de zomervakantie, wanneer ouders twee maanden vakantie moeten overbruggen. Tijdens de kerstvakantie maken de bevraagde gezinnen het minst gebruik van opvang. Hiervoor zijn er twee verklaringen: veel ouders hebben zelf verlof op het werk tussen Kerstmis en Nieuwjaar en hebben in deze periode dan ook geen opvang nodig. Daarnaast weten we ook uit de individuele antwoorden dat het niet makkelijk is om dan opvang te vinden. De krokus- en paasvakantie worden naast de zomervakantie het vaakst vernoemd als periode waarin de ouders gebruik zullen maken van opvang.

Eén op de drie ouders zoekt langer dan een half jaar tevoren vakantieopvang en de helft een paar maanden van tevoren. Wij vinden dit erg lang. In een context van schaarste is dit een probleem voor ouders die hun werksituatie niet

zo lang van tevoren kennen of voor werkzoekende ouders. De ‘zekerheid van het hebben van een opvangplaats’ schoven de bevraagde gezinnen als belangrijkste verbeterpunt naar voren. Er moet op dit vlak zeker een verbetering voor gezinnen komen, zodat iedereen terecht kan in de opvang. ‘Ruimere openingsuren’ en ‘goedkopere opvang’ vervulden de top drie van de prioriteiten van de gezinnen.

Twee op de drie van de gezinnen die geen gebruikmaken van opvang, zegt dat hun werk- en of verlofsituatie dit toelaat. De andere gezinnen geven volgende knelpunten aan:

- de betaalbaarheid
- het tekort aan begeleiders in verhouding tot het aantal kinderen
- het plaatsgebrek
- de te beperkte openingsuren
- de opvang is niet toegankelijk voor kinderen met een zorgbehoefte.

Een aantal ouders stelden dat ze hun betaalde job hebben opgegeven omwille van opvangproblemen in de vakantie.

Meer dan vier op de vijf ouders zouden vaker voor hun kinderen willen zorgen in de schoolvakanties. Uit hun commentaar blijkt dat dit niet betekent dat zij ontevreden zijn over hun werksituatie of hiervoor hun job zouden willen opgeven, maar ondanks dit leeft de wens duidelijk.

Ouders gebruiken vaak verlofregelingen voor vakantieopvang van hun kinderen, zoals tijdskrediet met motief ‘zorgen voor een kind jonger dan acht jaar’, zorgkrediet en ouderschapsverlof. Ook deeltijds werk blijft voor ouders een valabele piste om het regelen van vakantieopvang minder moeilijk te maken. Toch moeten we vaststellen dat deeltijds werken het soms juist moeilijker maakt om vakantieopvang te vinden omdat het moeilijk is om deeltijdse opvang te vinden tijdens de schoolvakanties.

Wat stelt de Gezinsbond voor om vakantieopvang te verbeteren?

Vakantieopvang is een recht

Vakantieopvang is een recht voor ieder gezin. Daarom moet er voldoende opvang zijn, maar die opvang moet ook betaalbaar, toegankelijk en kwaliteitsvol zijn. De vijf b’s: betaalbaarheid, bereikbaarheid, begrijpbaarheid, beschikbaarheid en bruikbaarheid zijn belangrijke toetsstenen om

te zien of het recht gerealiseerd is. Het doel van vakantieopvang is kinderen een leuke vrije tijd bezorgen, op maat van hun leeftijd, stimuleren van hun algemene ontwikkeling (sociaal, sportief, creatief...).

Opvang is geen plicht: ouders kunnen ook andere oplossingen verkiezen, zoals deeltijds werk, ouderschapsverlof, informele opvang bij grootouders, afwisselend opvang voorzien met speelafspraken...

Nood aan een kader

Het Vlaamse beleid voor vakantieopvang moet een kader voorzien voor het recht op betaalbaar, kwaliteitsvol en toegankelijke vakantieopvang voor alle kinderen zonder onderscheid, dus ook voor kinderen met een specifiek zorgbehoefte, kinderen van ouders die niet werken, kinderen uit kansengroepen... Hiervoor zijn minimumnormen nodig om dit recht te garanderen zodat ieder gezin er gebruik van kan maken in haar gemeente, stad of regio.

Het Kinderrechtenverdrag als richtlijn

Een belangrijke richtlijn voor de Gezinsbond is het Kinderrechtenverdrag⁸, waarin zowel het recht op verzorging en opvoeding door de ouders, als het recht op kwaliteitsvolle en toegankelijke voorzieningen belangrijke principes zijn. Het Kinderrechtenverdrag stelt ook dat kinderen voldoende tijd moeten kunnen doorbrengen met hun ouders.

Inschrijvingsprocedure verbeteren

De inschrijvingsprocedure moet rekening houden met ouders die hun opvangbehoeftes niet lang op voorhand kennen (mensen die in shiften werken, werkzoekenden, inburgeraars, kwetsbare gezinnen...). Dit kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld door plaatsen te reserveren voor een groep die niet van tevoren kan boeken, door kosteloos annuleren mogelijk te maken...

De inschrijvingsprocedure moet ook toegankelijk zijn voor gezinnen die administratief niet sterk staan of niet taalvaardig zijn. Er moet altijd een mogelijkheid zijn tot fysiek contact en ondersteuning.

Toegankelijkheid verbeteren

Er moet opvang zijn voor verschillende leeftijdsgroepen in dezelfde periode zodat werkende ouders al hun kinderen in

dezelfde periode kunnen inschrijven én het brengen en halen ook kunnen combineren. Opvang moet ook openstaan voor oudere kinderen tot 14 jaar of er moet een specifiek aanbod zijn.

Ouders die deeltijds of flexibel werken moeten ook terecht kunnen in de vakantieopvang zodat ze niet noodzakelijk een volledige week opvang moeten nemen.

De locatie moet bereikbaar zijn, ook voor gezinnen die geen auto hebben.

Niet elk kind met een zorgbehoefte vindt nu vakantieopvang. Natuurlijk is niet ieder aanbod geschikt voor ieder kind, maar een inclusieve samenleving zorgt ervoor dat er voor ieder kind een gepast en toegankelijk aanbod is.

Er moet ook een voldoende aanbod zijn dat specifiek gericht is op kleuters en kwaliteit waarborgt die is afgestemd op deze doelgroep (kleinere groepen, vaste begeleiders, rustplekken).

En er moet een gepast en toegankelijk aanbod zijn voor kinderen uit kansengroepen.

Duidelijk overzicht van het aanbod

Ieder die vakantieopvang organiseert, moet zijn aanbod afstemmen op andere aanbieders en het zoveel mogelijk doorgeven aan overkoepelende websites of instanties, zodat ouders makkelijker een overzicht hebben. Lokaal vertaalt zich dat in een laagdrempelig overzicht via website, brochures e.d. waar alle opvangmogelijkheden gecoördineerd worden bekendgemaakt. Partnerschappen met het OCMW, een asielcentrum of netwerken die gezinnen uit kansengroepen bereiken, behoren daar ook toe. Verder is in dialoog gaan met een Lokaal Netwerk Vrijtijds participatie voor mensen in armoede indien dit aanwezig is, een must.

Betaalbare vakantieopvang

Opvang moet betaalbaar zijn (en waar mogelijk inkomensgerelateerd en gezinsgemoduleerd) voor iedereen, ook voor grote gezinnen, gezinnen die leven van één inkomen, mensen in armoede, enz. Volgende elementen zijn hierin belangrijk:

⁸ Verdrag inzake de Rechten van het Kind aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989.

- een sociaal tarief, korting voor het tweede en volgende kind, een systeem om inschrijvingskosten te spreiden, door een beroep te doen op middelen uit het Fonds vrijetijdsparticipatie, de UITPAS, middelen van het Fonds voor Sociale Activering en Participatie... Transparantie over het hele kostenplaatje én de kortingsmogelijkheden is nodig, maar ook discretie over effectieve kortingen en sociale tarieven voor een specifiek gezin naar andere kinderen en gezinnen toe.
- een fiscaal attest dat automatisch uitgeschreven wordt.

Samenwerking binnen diverse sectoren

Laagdrempelige brede schoolactiviteiten stimuleren (samenwerking school, cultuur, sport, jeugd, welzijn...) kunnen tijdens schoolvakanties al heel wat problemen opvangen en de totaalontwikkeling van alle kinderen stimuleren.

Investeren in onderzoek en opvolging

Het beleid moet investeren in monitoring van het aanbod en belevingsonderzoek van vakantieopvang, zodat het beter afgestemd is op de noden van het doelpubliek: de kinderen.

Verlofregelingen behouden en uitbreiden

De verlofregelingen voor zorg van kinderen (ouderschapsverlof, tijdskrediet met motief 'zorg voor een jong kind') en de vergoeding en gelijkstelling voor het pensioen moeten behouden blijven. Het ouderschapsverlof moet uitgebreid worden tot zes maanden per ouder per kind. Alle ouders die recht hebben op ouderschapsverlof moeten dit recht ook echt kunnen uitoefenen.

Gezinsvriendelijke werkvloer promoten

En ten slotte, maar niet in het minste: er is een grens aan de wendbaarheid van werknemers met schoolgaande kinderen. Een gezinsvriendelijke werkvloer moet die grens mee bewaken.

Werkgevers moeten ouders met kinderen tijdens de schoolvakanties voorrang geven bij het opnemen van verlof en/of hen ouderschapsverlof laten opnemen (tenzij het echt niet anders kan). Deze maatregelen maken deel uit van een gezinsvriendelijke werkvloer.

Het Charter⁹ voor een gezinsvriendelijke organisatie van de Gezinsbond bevat een aantal waarden en principes die elke werkgever zou moeten toepassen alvorens er sprake kan zijn van een gezinsvriendelijke werkvloer.

Veel meer dan vroeger werken grootouders nog als hun kleinkinderen schoollopen.

Heel veel grootouders voorzien nu in vakantieopvang, maar een aantal van hen merkt op dat dit minder evident wordt. Wanneer alle mogelijkheden tot tijdskrediet einde loopbaan of deeltijds werk zijn afgebouwd voor oudere werknemers, wordt het 'op te vullen opvanggat' veel groter én zal waardevolle tijd tussen grootouders en kleinkinderen aanzienlijk verminderen. Ook grootouders van schoolgaande kinderen moeten van hun werkgever zoveel mogelijk de kans krijgen om tijdens de schoolvakanties een deel van de opvang van hun kleinkinderen te doen. De flexibiliteit die zij van de werkgever krijgen zal zich ook vertalen in veel goodwill van hun kant op andere momenten.

⁹ www.gezinsbond.be/charter

Inhoud

Vakantieopvang regelen, een puzzelwerk	p. 3
Wie zijn de gezinnen uit onze bevraging?	p. 4
Hebben gezinnen nood aan vakantieopvang?	p. 6
Welke vakantieopvang gebruiken gezinnen?	p. 9
Wie regelt de vakantieopvang?	p. 10
Veroorzaakt vakantieopvang regelen stress?	p. 11
Wanneer begint de zoektocht naar vakantieopvang?	p. 11
Wie gebruikt geen vakantieopvang en waarom niet?	p. 13
Zijn gezinnen tevreden over hun eigen oplossing?	p. 14
Willen ouders zelf meer voor hun kinderen zorgen?	p. 15
Wat willen ouders nog kwijt over hun zoektocht?	p. 16
Beschikbaarheid en betaalbaarheid	p. 16
Toegankelijkheid en kwaliteit	p. 16
Organisatie van het schooljaar	p. 17
Welke conclusies kunnen we uit onze bevraging trekken?	p. 17
Wat stelt de Gezinsbond voor om vakantieopvang te verbeteren?	p. 17
Vakantieopvang is een recht	p. 17
Nood aan een kader	p. 18
Het kinderrechtenverdrag als richtlijn	p. 18
Inschrijvingsprocedure verbeteren	p. 18
Toegankelijkheid verbeteren	p. 18
Duidelijk overzicht van het aanbod	p. 18
Betaalbare kinderopvang	p. 18
Samenwerking binnen diverse sectoren	p. 19
Investeren in onderzoek en opvolging	p. 19
Verlofregelingen behouden en uitbreiden	p. 19
Gezinsvriendelijke werkvloer promoten	p. 19

Dit e-dossier is een uitgave van de Studiedienst van de Gezinsbond.
Werkten mee: Els Craessaerts, Elke Valgaeren en Lutgard Vrints
Lay-out: Danny Brams

